

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Οι αρετές, λοιπόν, δεν γεννιούνται μέσα μας, ούτε σύμφωνα με τη φύση ούτε αντίθετα σ' αυτήν, αλλά αφενός (σ' εμάς που) έχουμε από τη φύση την ιδιότητα να τις δεχτούμε και αφετέρου τελειοποιούμαστε (σ' αυτές) με τον εθισμό. Ακόμα δε όσες ιδιότητες υπάρχουν σ' εμάς από τη φύση, πρώτα τις παίρνουμε ως δυνατότητες και ύστερα προχωρούμε στις αντίστοιχες ενέργειες (πράγμα το οποίο είναι φανερό στην περίπτωση των αισθήσεων· διότι δεν αποκτήσαμε τις (αντίστοιχες) αισθήσεις επειδή είδαμε πολλές φορές ή ακούσαμε πολλές φορές, αλλά αντίθετα, (πρώτα) έχοντάς τις κάναμε χρήση τους, δεν τις αποκτήσαμε έχοντας κάνει και ξανακάνει χρήση τους)· τις αρετές όμως τις αποκτάμε αφού πρώτα ενεργήσουμε, όπως ακριβώς (συμβαίνει) και στις άλλες τέχνες· διότι όσα πρέπει, αφού μάθουμε, να πράττουμε, αυτά πράττοντάς τα τα μαθαίνουμε, όπως για παράδειγμα γίνονται (κάποιοι) οικοδόμοι με το να οικοδομούν και κιθαριστές με το να παίζουν κιθάρα· έτσι λοιπόν αφενός γινόμαστε δίκαιοι πράττοντας δίκαιες πράξεις, αφετέρου σώφρονες με το να επιτελούμε σώφρονα έργα και ανδρείοι με το να κάνουμε ανδραγαθήματα.

B1. Κεντρικό θέμα των Ηθικών Νικομαχείων είναι η έννοια της ευδαιμονίας του ατόμου. Αφού έχει λοιπόν δηλώσει σε προηγούμενο σημείο του έργου ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση της ευδαιμονίας είναι η κατάκτηση της αρετής, προχωρεί σε μία λεπτομερειακή αποσαφήνιση του όρου αρετή.

Κατά τον Αριστοτέλη η αρετή έχει διττή σημασία και περιεχόμενο και διακρίνεται σε διανοητική και ηθική. Η πρώτη είναι σχετική με αρετές που αναφέρονται και εξαρτώνται από το «λόγον ἔχον» μέρος της ψυχής, ενώ η ηθική εκπορεύεται από το «επιθυμητικό», που συμμετέχει και στο «άλογον» και στο «λόγον ἔχον μέρος» μέρος της ψυχής. Επομένως, οι διανοητικές αρετές αφορούν καθαρά και μόνον το λογικό μας στοιχείο, (π.χ. η σοφία, η σύνεση). Οι ηθικές από την άλλη πλευρά, έχουν σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ατόμου (π.χ. η ανδρεία, η σωφροσύνη και η δικαιοσύνη).

Οι διανοητικές αρετές, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, οφείλουν τη γένεση και την αύξησή τους κατά κύριο λόγο στη διδασκαλία και για αυτόν το λόγο άλλωστε απαιτείται η εμπειρία και ο χρόνος. Οι ηθικές αρετές από την άλλη αποκτώνται μέσω του έθους από όπου έχουν πάρει και το όνομά τους, το οποίο μικρή παρέκκλιση παρουσιάζει από το έθος.

Πιο συγκεκριμένα: στην περίπτωση των διανοητικών αρετών την κύρια ευθύνη για τη μετάδοση και την απόκτησή τους την έχει ο δάσκαλος και δευτερευόντως ο ασκούμενος σε αυτές (ο μαθητής), ενώ στην περίπτωση των ηθικών αρετών την κύρια ευθύνη την έχει το ίδιο το άτομο και δευτερευόντως ο δάσκαλος (η πληροφορία για τον δευτερεύοντα ρόλο του

δασκάλου στην απόκτηση των ηθικών αρετών λαμβάνεται από μετέπειτα σημείο των Ηθικών Νικομαχείων).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι σε ό,τι αφορά στην περίπτωση των ηθικών αρετών, οι οποίες άλλωστε αποτελούν και το κύριο θέμα μελέτης των συγκεκριμένων ενοτήτων, ο Αριστοτέλης προβαίνει σε μία ετυμολογική προσέγγιση της λέξης «ηθικός», καθώς υποστηρίζει ότι η λέξη «ηθικός» προέρχεται από το ουσιαστικό «έθος». Με τον τρόπο αυτό αντιλαμβανόμαστε ότι, κατά τον Αριστοτέλη, υπάρχει συσχετισμός ανάμεσα στο «λέγεσθαι» και το «είναι».

B2. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Αριστοτέλης συνεχίζει την ανάλυσή του σχετικά με τον τρόπο απόκτησης των ηθικών αρετών. Τονίζει λοιπόν ότι οι ηθικές αρετές, όπως ακριβώς και οι τέχνες (ο παραλληλισμός των δύο εννοιών δεν αφορά στην ποιότητα τους αλλά μόνο στον τρόπο απόκτησής τους) αποκτώνται αφού πρώτα ο άνθρωπος προβεί στις αντίστοιχες επαναλαμβανόμενες ενέργειες («τάς δ' αρετάς λαμβάνομεν ενεργήσαντες πρότερον»). Όπως έχει ήδη λεχθεί στο τέλος της προηγούμενης ενότητας ο άνθρωπος δεν διαθέτει εκ φύσεως τις ηθικές αρετές, διαθέτει ωστόσο τη φυσική προδιάθεση για την απόκτησή τους, η οποία ενεργοποιείται μέσω του έθους («οὐτ' ἄρα φύσει... διά τοῦ ἔθους»). Συνεχίζοντας λοιπόν το συλλογισμό του, τονίζει ότι η «δύναμις» (η δυνατότητα, η έμφυτη προδιάθεση τού ανθρώπου σε ό,τι σχετίζεται με το θέμα των αρετών οι οποίες βρίσκονται εντός του σε λανθάνουσα κατάσταση) θα μετατραπεί σε ικανότητα κατόπιν των αντίστοιχων ενεργειών τού ανθρώπου. Προκειμένου να στηρίξει την άποψή του αυτή προβαίνει, ως εμπειρικός φιλόσοφος, στη χρήση παραδειγμάτων που σχετίζονται τόσο με τις τέχνες όσο και με τις ηθικές αρετές. Δηλώνει λοιπόν ότι, όπως γίνεται κανείς οικοδόμος ή κιθαριστής μέσα από την επανάληψη των αντίστοιχων πράξεων, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο γίνεται κανείς δίκαιος, σώφρων ή ανδρείος μέσα από την επανάληψη δίκαιων, σωφρόνων ή ανδρείων πράξεων. Αξιοσημείωτη επ' αυτού είναι η χρήση των μετοχών ενεστώτα «οικοδομοῦντες», «κιθαρίζοντες» και «πράττοντες» που παραπέμπει στην επανάληψη της πράξης.

B3) Σελ. σχολικού βιβλίου: 152-153 << Πριν από όλα ... αποκλειστικά για τις ηθικές αρετές>>.

B4) οὔσης : ουσ.: περιουσία επιθ.: ουσιώδης
ἔσχηκε ουσ.: σχέση επιθ.: σχετικός
πεφυκότων ουσ.: φύση επιθ.: φυτικός
χρησάμενοι ουσ.: κατάχρηση επιθ.: άχρηστος
μανθάνομεν ουσ.: εκμάθηση επιθ.: μαθητικός

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γιατί θεωρώ ότι εσείς δεν αγνοείτε ότι πολλές τέτοιου είδους πράξεις έχουν γίνει ήδη, τις οποίες αρχικά αφενός όλοι ανεξαιρέτως θεώρησαν ότι είναι συμφορές και συμπόνεσαν αυτούς που τις υπέστησαν, αργότερα αφετέρου κατάλαβαν ότι αυτές οι ίδιες είχαν γίνει η αιτία για τα πιο μεγάλα αγαθά. Και για ποιό λόγο πρέπει να μιλάω για τα γεγονότα που θα συμβούν στο μέλλον; Αλλά και τώρα θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι οι πόλεις που έχουν βέβαια τα πρωτεία, εννοώ την πόλη των Αθηναίων και των Θηβαίων, (ότι) δεν απέκτησαν μεγάλη ακμή εξαιτίας της ειρήνης αλλά εξαιτίας (αυτών) των οποίων ανέκτησαν πάλι τις δυνάμεις τους αφού πρώτα γνώρισαν τη δυστυχία στον πόλεμο, εξαιτίας όμως αυτών (θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε) ότι η μία (Αθήνα) ανέλαβε την αρχηγεία των Ελλήνων, ενώ η άλλη (Θήβα) έχει γίνει τόσο δυνατή την παρούσα χρονική στιγμή, όσο κανένας ποτέ μέχρι τώρα δεν ήλπιζε ότι θα γίνει. Γιατί η υστεροφημία και η δόξα δεν συνηθίζουν να προέρχονται από την αδράνεια αλλά από τους αγώνες.

Γ2. (ἐ) /αὐτόν
πορρωτάτω
εὖ
ύμῶν αὐτῶν
ἡγεμόσι(ν)
ᾧετο
ὑπειλήφθαι
τοῖς πεισομένοις
γνοίη
κατάστηθι

Γ3.α) **ύμᾱς**: υποκείμενο στο ειδικό απαρέμφατο **οὐκ ἀγνοεῖν** (ετεροπροσωπία).

συμφορᾶς : κατηγορούμενο στο **ᾶς** μέσω του συνδετικού τύπου **εἶναι**

τοῖς παθοῦσι : έναρθη επιθετική μετοχή που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα **συνηχθέσθησαν**.

τί: αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο **δεῖ λέγειν**.

λαβούσας :κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται από το ρήμα **εὔρομεν ἄν** και αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος **τάς πόλεις**.

ἡγεμόνα : κατηγορούμενο στο **τήν μὲν** μέσω του συνδετικού τύπου **καταστᾶσαν** .

- Γ3.β) i)** ὁ ῥήτωρ εἶπεν τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς λαμπρότητας οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλεῖν
ii) ὁ ῥήτωρ εἶπεν ὅτι (ὡς) αἱ ἐπιφάνειαι καὶ λαμπρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλοῖεν (ἐφίλουν / φιλοῦσιν).

Κριτική

Ὡς προς το διδαγμένο πολύ εύκολα θέματα, χωρίς διαβαθμισμένη κλίμακα δυσκολίας από τις ενότητες των Ηθικών Νικομαχείων 1 και 2, οι οποίες αξιοπρόσεκτο είναι ότι είχαν τεθεί προς εξέταση το 2009.

Τα θέματα του αγνώστου κειμένου στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών κρίνονται βατά, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες.

Η μετάφραση ήταν κατανοητή χωρίς δύσκολο και απαιτητικό λεξιλόγιο, οι γραμματικές και οι συντακτικές παρατηρήσεις καλύπτουν ευρύ φάσμα της ύλης διατυπωμένες με σαφήνεια, δεν δημιουργούσαν προβλήματα στον επαρκώς προετοιμασμένο μαθητή.